

განათლება - ქვეყნის საინვესტიციო
მიზიდველობის უნივერსალური ფაქტორი

რევაზ შენგელია,
ემდ, სტუ პროფესორი
ჟუჟუნა წიკლაური-შენგელია,
ემდ, სტუ პროფესორი;
ნათია შენგელია,
ედ, სტუ ასოცირებული
პროფესორი, ოქსფორდის უნივერსიტეტის
ბიზნესის ფაკულტეტის კურსდამთავრებული

EDUCATION-THE SIGNIFICANT FACTOR
FOR INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF A
COUNTRY

Revaz Shengelia, PhD, GTU, Professor,
Jujuna Tsiklauri-Shengelia, PhD, GTU, Professor,
Natia Shengelia, PhD, GTU Associate Professor
Oxford Brookes University Graduate, Business Faculty

RESUME

In a rapidly changing competition, the country needs to develop faster in order to become attractive for investment. Truly, there exist some hindering factors that can not be solved in the short term. But there are some problems that can be eradicated in a short time. Among such factors, the education plays a decisive role. Therefore, it is necessary in this area the followings: to carry out reforms; to create an innovative atmosphere for the implementation of the continuing education system that should ensure to update constantly the knowledge received in educational institutions, to increase the overall level of education in the country. For this, there should be many private initiatives, less regulations from the state and spending finances reasonably, in the right direction, like targeted expenditure etc.

Key words: Investment, Attractive investment environment, Investment policy, Continuing education, Human Capital.

* * * *

საინვესტიციო მიზიდველობა საკმაოდ სუბიექტური ცნებაა. ამიტომაც საჭიროა ვიცოდეთ რა ხდის ქვეყანას ინვესტირებისათვის მიმზიდველად, უნდა გაირკვეს თუ რა აინტერესებს უცხოელ ინვესტორებს, რა შეუძლია ჩვენს ქვეყანას და რა გვაქვს გასაკეთებელი.

ისმება კითხვა-რატომ უნდა გავხადოთ საქართველო ინვესტირებისათვის ყველაზე მიმზიდველ ქვეყნად?

ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ თუ გვინდა ქვეყანა წინ წავიდეს, განვითარდეს, აუცილებელია იგი გახდეს

მიმზიდველი, უწინარეს ყოვლისა, ინვესტირებისათვის, ბიზნესის კეთებისათვის. და ეს ყველაფერი უნდა მოხდეს უმოკლეს დროში, რადგან დროის ფაქტორი ამ შემთხვევაში გადამწყვეტ როლს ასრულებს. ხშირად ამბობენ, რომ იბერია ერთ დროს გაბრწყინდებოდა, მაგრამ ამას შეიძლება ათასი, ორი ათასი წელი დასჭირდეს. სწორედ ამიტომ საჭიროა ქვეყნის სწრაფი განვითარება. სხვა გზა სწრაფცვალებად კონკურენტულ სამყაროში უბრალოდ არა გვაქვს;

მეორე, ბიზნესისათვის, ინვესტირებისათვის მიმზიდველი გარემო ზოგადად რომ ვთქვათ, ნიშნავს იმას, რომ ეკონომიკა ვითარდება სწრაფად, სამუშაო ადგილები იქმნება, უპირველეს ყოვლისა, კერძო სექტორში, ანუ ბიზნესში და არა სახელმწიფო სექტორში. სხვანაირად რომ ვთქვათ, სამუშაო ადგილების ზრდა ბიზნეს სექტორში უფრო სწრაფად უნდა ხდებოდეს, ვიდრე სახელმწიფო სექტორში;

მესამე, საქართველო ინვესტირებისათვის ყველაზე მიმზიდველი იმიტომ უნდა გახდეს, რომ ჩვენ ვართ ღარიბი ქვეყანა. სიღარიბის გამო არ იქმნება კაპიტალი, რომელიც საკმარისი იქნება საინვესტიციო საქმიანობისათვის. მოსახლეობის არსებული შემოსავლები კი თითქმის მთლიანად იხარჯება მიმდინარე საჭიროებებზე და ვერ ხერხდება რაღაც ნაწილის გადაღება, დაზოგვა მომავლისთვის. გამომდინარე იქიდან, რომ ღარიბი ქვეყანა ვართ, ეკონომიკის სწრაფი განვითარებისათვის საჭიროა სხვა მდიდარ ქვეყნებში უცხო ადამიანების მიერ გაკეთებული დანაზოგები მოვიზიდოთ, მაგალითად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სახით. ე.ი. ქვეყნის სწრაფი განვითარებისათვის გადამწყვეტი ფაქტორი დროა: შეგვიძლია განვვითარდეთ სწრაფად და გავხდეთ განვითარებული ქვეყანა ცხოვრების იმ დონით როგორც ჩვენ გვსურს, ან განვვითარდეთ იმ ტემპით, როგორც დღეს არის (2.5-4.5 %), რაც არაფერს არ ნიშნავს. ამ ტემპით ეკონომიკური ზრდისას საქართველოს დასჭირდება საუკუნე მიაღწიოს ევროპის განვითარებული ქვეყნების დონეს და ადვილი წარმოსადგენია საუკუნის შემდეგ ევროპის ეს ქვეყნები რა დონეზე იქნებიან, მიუხედავად იმისა, რომ მათ დაბალი ეკონომიკური ზრდა აქვთ.

მართალია, არსებობს შემაფერხებელი ფაქტორებიც, რომელთა გადაჭრა მოკლევადიან პერსპექტივაში შეუძლებელია. მაგრამ არსებობს ისეთი პრობლემებიც, რომელთა აღმოფხვრაც მოკლე დროშიც შესაძლებელია. მაგალითად: ინფრასტრუქტურის შედარებით მოკლე დროში განვითარება; სახელმწიფო ბიუროკრატიის შენახვაზე ნაკლები ფულის ხარჯვა და ეკონომიკისათვის მეტი ფულის დატოვება; ნაკლები ვალების აღება; მიმოქცევაში სანდო ფულის არსებობა; სახელმწიფოს ხელში დარჩენილი ქონების (მიწა, უძრავი ქონება და ა.შ.) პრივატიზაცია; ეკონომიკის დეკრიმინალიზაცია; სოციალური დახმარების ეფექტიანი სისტემა; მუშაკის კვალიფიკაციის, საერთოდ, **განათლების დონის** ამაღლება, ე.ი., ადამიანისეული კაპიტალის განვითარების ხარისხობრივი დონე და ა.შ.

ზემოაღნიშნული თითოეული ფაქტორი, რსაკვირველია, საინვესტიციო მიმზიდველობისათვის მნიშვნელოვანია, მაგრამ ამ ფაქტორებს შორის, როგორც ამას მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების პრაქტიკული გამოცდილება ადასტურებს, მაინც უმნიშვნელოვანესია და გადამწყვეტი როლი ენიჭება **განათლებას** (ნებისმიერ ინვესტორს ურჩევნია ფული დააბანდოს ისეთ ქვეყანაში, სადაც სამუშაო ძალა უფრო კვალიფიციურია, კონკურენტუპირატესობის მატარებელია, მისი დაქირავება უფრო იოლია იმ საქმის შესასრულებლად, რა საქმის გაკეთებაც ინვესტორს ადგილზე სურს. ამ მხრივ კი ჩვენში პრობლემებია, თუმცა რაღაც ვადებში გამოსწორებადი). აუცილებელია ამ სფეროში **რეფორმა**, ინოვაციური ატმოსფეროს შექმნა უწყვეტი განათლების სისტემის დასაწესდევად, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მიღებული ცოდნის გამუდმებით განახლება, ქვეყანაში განათლების საერთო დონის ამაღლება. ამისათვის კი საჭიროა ბევრი კერძო ინიციატივები, ნაკლები რეგულაციები სახელმწიფოს მხრიდან და ფინანსების სწორი მიმართულებით, მიზნობრივი ხარჯვა და ა.შ.

განათლების სფეროში პრობლემა იმაშია, რომ აქ არ არის ნამდვილი კონკურენცია. არადა კონკურენცია საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ყველა მიმართულებით უნდა არსებობდეს. ფაქტიურად კონკურენცია არსებობს კერძო და საჯარო სკოლებს, სასწავლებლებს, ინსტიტუტებს შორის, მაშინ როცა **კონკურენცია სინამდვილეში უნდა იყოს სახელმძღვანელოებს, მასწავლებლებს, სასწავლო პროგრამებს, სწავლების მიდგომებსა და მეთოდებს შორის**. სამწუხაროდ ასეთი კონკურენციის ნაკლებობა სახელმწიფო რეგულაციების სიჭარბის გამო. ფაქტიურად განათლების სისტემა ზოგჯერ წააგავს საბჭოთა სისტემას ოდნავი ცვლილებებით. სკოლებში და სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მსჯელობა იგივე პრობლემებზე, რაც იყო სსრკ-ის დროს.

ეს იმაზე მიუთითებს, რომ განათლებაზე დახარჯული ფულით ვერ ვალწევთ იმ მიზანს, რა მიზანსაც ვისახავდით. საშუალო განათლება ნაკლებად უშვებს სკოლიდან გონებაგახსნილ, ახალი კრიტიკული, კრეატიული აზროვნების უნარიან ახალგაზრდებს. უმაღლესი განათლების სისტემაც ნაკლებად ამზადებს კადრებს, რომლებიც აღჭურვილი არიან ისეთი ცოდნითა და უნარებით, რომელიც მათ საშუალებას მისცემს საზოგადოებაში იარსებონ, დასაქმდნენ თავისუფლად, იყვნენ კონკურენტუნარიანობის მატარებელი მუშაკები ქვეყანაში და საერთაშორისო მასშტაბით, ასეთი კადრები კი ნაკლებად შექმნის ახალს, ხოლო ვინც არ ქმნის რაიმე ახალს, ის მხოლოდ სხვის მიერ შექმნილს იმეორებს და/ან მოიხმარს [3. გვ. 9.]. ყოველივე ამის გამო ჩვენ ვამდიდრებთ იმ “სხვას”, ამით, ნებისთი თუ უნებლიედ ხელს ვუწყობთ ჩვენი ქვეყნის სულ უფრო ჩამორჩენას და გაღარიბებას. როგორც დიდი ილია ჭავჭავაძე თავის დროზე აღნიშნავდა, “ქვეყანა იმით კი არ არის უბედური, რომ ღარიბია, არამედ იმით, რომ მცოდნე, გონებაგახსნილი, გულანთებული კაცები არ ყავს”. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მხოლოდ შემოქმედ, მცოდნე, არატრადიციულ, არასტანდარტულ, ახლებური აზროვნების, უფრო სწორად კრეატიული კონკურენტუნარიანი ცოდნის მატარებელ მუშაკს შეუძლია უშუალოდ შექმნას ახალი, სხვისგან განსხვავებული პროდუქტი [4. გვ. 18.].

ასეთი დონის კონკურენტუნარიანი ცოდნა განსაკუთრებით საჭიროა საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებისას, მაშინ, როცა საკითხი ინვესტიციების მიმართულებების განსაზღვრას ეხება, რა დონეზეც არ უნდა ხდებოდეს გადაწყვეტილების მიღება. ყოველგვარი ინვესტიცია როგორ შეიძლება ეკონომიკური და სოციალური შედეგების მომტანი იყოს; ინვესტირებისას გამორიცხული არ არის სერიოზული ხარვეზებიც. ფირმამ (თუ პიროვნებამ), სახელმწიფო დაწესებულებამ ინვესტიციების მიმართულებების განსაზღვრისას შეიძლება გამოუსწორებელი შეცდომა დაუშვას, მაგალითად, დააფინანსოს ისეთი უპერსპექტივო ტექნოლოგია (თუნდაც ისეთი, რომელიც შეიძლება ეკონომიკურად არ იყოს ნამგებიანი, მაგრამ სოციალური შედეგიანობის - ეკოლოგიური, უსაფრთხოების თვალსაზრისით-იმიჯის შემლახველი), საქმიანობა, რომელიც მოგების მატების ნაცვლად ინვესტორს გააკოტრებს, იმიჯს დაუკარგავს. ყოველივე ამის მიზეზია გადაწყვეტილების მიმღების არაკომპეტენტურობა, ან არასწორი ინფორმაცია ეკონომიკის, დარგის თუ კონკრეტულად ამა თუ იმ საქმიანობის შესახებ, მაგ., ტექნოლოგიის ნამდვილ სარგებლიანობაზე, ალტერნატიულ შესაძლებლობებზე. სხვანაირად რომ ვთქვათ, მას არ აღმოაჩნდა ადამიანისეული კაპიტალისათვის აუცილებელი **ცოდნა და უნარი**, რომელიც საჭიროა კომპეტენტური გადაწყვეტილების მისაღებად. შეცდომით გაცემული ინ-

ვესტიციები კი სოციალურ-ეკონომიკური მომგებიანობის საწინააღმდეგო მოვლენაა, ეს ფაქტობრივად რესურსების უაზრო ხარჯვაა. ასე, რომ საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის მეცნიერულ-ტექნიკურ ცოდნას-ახალ ტექნოლოგიებზე, სამეურნეო კონიუნქტურის პერსპექტივებზე, მოთხოვნის მომავალ ცვლილებებზე და ა.შ., უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური ზრდის და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლების უზრუნველყოფისათვის. ეს ეხება როგორც უშუალოდ კომპანიის ხელმძღვანელობას, ასევე მასში მომუშავე მთელ პერსონალს: რაც უფრო კვალიფიციური და ახალი ტექნიკის ათვისებისათვის მომზადებული, კომპეტენტური სამუშაო ძალა იქნება მოზიდული ფირმაში, მით უფრო გარანტირებული და მყარი იქნება: სიახლეების სწორად (მედეგიანად) კრეატიულად გამოყენება და არა სხვის მიერ უკვე შექმნილის ავტომატურად გადმოღება, მექანიკურად განმეორება; შრომის მწარმოებლურობის ზრდა და წარმოებული პროდუქციის მაღალი ხარისხი, შესაბამისად, ფირმის და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა, ეკონომიკური წარმატებები, იმიჯი [5.გვ.37-38].

ამრიგად, სწრაფცვალებად კონკურენციის პირობებში ქვეყანა რომ ვაქციოთ ინვესტირებისათვის მიმზიდველად, აუცილებელია შეიქმნას ინოვაციური, კრეატიული ატმოსფერო უწყვეტი განათლების სისტემის დასაწერგად, რომელმაც უნდა უზრუნვე-

ლყოს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მიღებული ცოდნის მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის ტემპის კვალდაკვალ გამუდმებით განახლება, ქვეყანაში განათლების საერთო დონის ამაღლება. ყოველივე ამისათვის საჭიროა ბევრი კერძო ინიციატივები, ნაკლები რეგულაციები სახელმწიფოს მხრიდან და ფინანსების სწორი მიმართულებით, მიზნობრივი ხარჯვა. ე.ი. საბოლოო ჯამში, განათლების სფეროში მიმდინარე რეფორმის მიზანია განათლება როგორც ბიზნესი ნაკლებად პრიორიტეტული იყოს და იგი უფრო მეტად გახდეს საზოგადოებრივი სიკეთე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბრალავა ა., კერესელიძე დ. ინვესტიციების ზოგიერთი აქტუალური საკითხი საქართველოში. ჟურნ. „ეკონომიკა“, № 9-10, 2011;
2. ჟურნალი „ეკონომიკა“, №3-4, 2016წ.;
3. გ. ჯოლია. კრეატიული ეკონომიკა და განვითარება. თბ., 2015წ.;
4. ჟურნალი „ეკონომიკა“, №5-6, 2014წ.;
5. ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, №3, 2016წ.;
6. Guenter Faltin, Kopf Schlaegt Kapital, Carl Hanser Verlag, Munchen, 2008.